

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ГУЛИСТОН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

ИҚТИСОДИЁТ КАФЕДРАСИ

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
Ўқув ишлари бўйича проректори

_____
Ф.Шарипов
«__» _____ 2018 й.

“Институционал иқтисодиёт”
фани бўйича ишчи ўқув дастури

таълим соҳаси: 340000 – Бизнес ва бошқарув
таълим йўналиши: 5230100-Иқтисодиёт (тармоқлар ва соҳалар
бўйича)

Умумий ўқув соати	– 124
Шу жумладан:	
Маъруза	– 36
Амалиёт машғулотлари	– 36
Мустақил таълим соати	– 52

Фаннинг ишчи ўқув дастури намунавий ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилди.

Тузувчи: Ш.Х.Махмудов – ГулДУ “Иқтисодиёт” кафедраси ўқитувчиси

_____
(имзо)

Тақризчи: Сатторкулов О.Т. – ГулДУ иқт.ф.н. доцент _____
(имзо)

Фанининг ишчи дастури “Иқтисодиёт” кафедрасининг 2018 йил “____” “_____” даги ____ - сонли мажлисида кўриб чиқилиб, факултет Илмий-услубий Кенгашида кўриб чиқиш учун тавсия қилинди.

Кафедра мудир:

доц.Сатторкулов О.Т.

Фанининг ишчи ўқув дастури Ижтимоий-иқтисодиёт факултети Илмий-услубий Кенгашининг 2018 йил “____” “_____” даги ____ - сонли мажлисида тасдиқланди.

**Факультет Илмий-услубий
Кенгаши раиси:**

доц. Б.Тўйчибоев

КИРИШ

Институционал иқтисодиёт – бу иқтисодий назария ва хўжалик амалиётини институционал ўзгаришларнинг ўзаро боғлиқлигида ўрганувчи замонавий иқтисодий фикрларнинг илмий йўналишларидан биридир. Ушбу йўналиш Ғарб мамлакатлари иқтисодиёти ривожланиши, талаб ва таклиф қонунларининг ишлаши, хўжалик юритувчи субъектларнинг ҳулқ-атвори, бозор ва маъмурий механизмларнинг фаолият кўрсатиши, иқтисодий ўсиш ва шу каби бошқа бир қатор жараёнлар ва ҳодисаларни ўрганишда кенг тадбиқ этиб келинмоқда.

Буларнинг барчаси жамиятда мулкчилик, ишлаб чиқариш ва тақсимот муносабатларини такомиллашувига, моддий, табиий ва меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланишга кучли таъсир кўрсатади.

Шу боис институционал муҳитни фаоллаштириш, фаолият кўрсатаётган иқтисодиётни билиш ва уни ривожлантириш қонуниятларини белгилашнинг самарали воситаси зарур. Ана шундай восита бўлиб институционал иқтисодиёт назарияси ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 26 май қарорида олий ўқув юртлари “Жаҳоннинг ривожланган мамлакатларидаги етакчи университетлар ва олий ўқув юртлари билан қалин ҳамкорлик доирасида кенг кўламда иштирок этган ҳолда 2016/2017 ўқув йили бошлангунга қадар барча ўқув режалари ва дастурлари тубдан қайта ишлаб чиқилишини ниҳоясига етказишни таъминласин, фанларни ўқитишнинг эскирган, умрини ўтаб бўлган ёндашув ва услубларидан батамом воз кечишни, бакалавриат ва магистратурада жаҳон фани ва илғор педагогик технологияларнинг замонавий ютуқларига асосланган янги ўқув режалари ва дастурларини жорий этишни, шунингдек, таълим жараёнида уларни амалга ошириш ҳамда олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини ошириш учун ... етакчи хорижий олимлар ва ўқитувчиларни жалб этишни назарда тутсин”¹ деб алоҳида таъкидланган.

Бу ўз новбатида ватанимиз тараққиётини юксалтириш, халқимиз фаровонлигини ошириш юзасидан белгилаб берган мамлакатни модернизация қилиш, кичик тадбиркорликни фаол ривожлантириш, аҳоли турмуш сифатини юксалтириш йўналишларини изчил амалда ижросини таъминлаш масалаларини ҳал этишда “Институционал иқтисодиёт” фанининг назарий ва амалий воситалари алоҳида ўрин тутади.

---

¹Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 26 майдаги “2016/2017 ўқув йилида Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларида ўқишга қабул қилиш тўғрисида”ги қарори. “Халқ сўзи” газетаси, 2016 йил 27 май, №103 (6538). Б.1

Фанга ажратилган ўқув соатларининг ўқув турлари бўйича тақсимоти

№	Мавзу	Аудитория соатлари				Мустақил иш	Изоҳ
		Жами	Шу жумладан:				
			Маъруза	Амалий семинар	Тажриба		
3-семестр							
1	“Институционал иқтисодиёт” фанининг предмети ва мазмуни, тамойиллари	8	2	2	-	4	
2	Институтлар ва уларнинг жамият ривожланишидаги роли	8	2	2	-	4	
3	Ўйинлар назарияси ва ўзаро ҳамкорликларни моделлаштириш	8	2	2	-	4	
4	Режа ва бозор институтлари	12	4	4	-	4	
5	Трансакция ва трансформация харажатлари ҳамда уларни таҳлил қилишга нисбатан ёндашувлар	8	2	2	-	4	
6	Хуфёна иқтисодиёт	12	4	4	-	4	
7	Мулк ҳуқуқлари назарияси ва мулкчилик шакллари ривожланишининг эволюцияси	12	4	4	-	4	
8	Шартномалар назарияси	8	2	2	-	4	
9	Фирма назарияси	6	2	2	-	2	
10	Ташкилотни амалий таҳлил қилиш назарияси	8	2	2	-	4	
11	Фирманинг ташкилий-ҳуқуқий шаклини таҳлил қилиш	8	2	2		4	
12	Давлат институционал ташкилот сифатида	6	2	2		2	
13	Давлатлар хиллари	8	2	2		4	
14	Уй хўжалиги ва унинг хиллари	12	4	4		4	
		124	36	36	0	52	

АСОСИЙ ҚИСМ

1. МАЪРУЗА МАШҒУЛОТЛАРИ

“Институционал иқтисодиёт” фанининг предмети ва мазмуни, тамойиллари

Фаннинг мақсади ва вазифаси. Институционал назарияларнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши тарихи. Институционализмнинг методологик асослари ва институционал таҳлилда бошланғич нуқта масаласи. Неоинституционал назариянинг асосий йўналишлари. Институционал иқтисодиётнинг ривожланиш хусусиятлари
[А1, 3-10, А62, 3-15, Қ7, 5-21]

Институтлар ва уларнинг жамият ривожланишидаги роли

“Институт” ва “норма” тушунчаларининг моҳияти. Расмий ва норасмий нормалар ва уларнинг шаклланиши. Институционал матрица. Институционал ўзгаришлар ва институтларнинг ўзаро боғлиқлиги.
[А3, 16-23, А1, 12-16, Қ5, 23-28]

Ўйинлар назарияси ва ўзаро ҳамкорликларни моделлаштириш

Ўйинлар назариясининг асосий тушунчалари. Мувозанатлар турлари ва уларни қидириш йўллари. Ўйинлар назарияси таянч моделларининг таснифи
[А1, 17-26, А5, 18-32, Қ7, 23-29]

Режа ва бозор институтлари

Иқтисодиёт конституцияларининг шаклланиши. Бўйруқбозлик иқтисодиёти нормалари. Бозор конституцияси нормалари. Мулкчилик ҳуқуқларини иқтисодий асослаш.
[А1, 27-34, А5, 33-37, Қ7, 25-32]

Трансакция ва трансформация харажатлари ҳамда уларни таҳлил қилишга нисбатан ёндашувлар

Трансакция харажатлари ва уларни таҳлил қилишга нисбатан Коуз-Уильямсон ёндашуви. Трансформация харажатлари ва уларни таҳлил қилишга нисбатан Норт ёндашуви. Трансакция харажатларини оптималлаштириш тажрибаси
[А2, 5-38, А1, 35-43, Қ5, 29-35]

Хуфёна иқтисодиёт

Хуфёна иқтисодиётнинг келиб чиқиши сабаблари. Хуфёна иқтисодиёт турларининг таснифи ва уни баҳолашга нисбатан ёндашувлар. Хуфёна бозор институционал тизим сифатида. Жаҳонда хуфёна иқтисодиёт/
[А1, 44-48, Қ 5, 35-43, Т37, 46-55]

Мулк ҳуқуқлари назарияси ва мулкчилик шакллари ривожланишининг эволюцияси

Мулк ҳуқуқлари назариясининг асосий қоидалари. Мулкчилик таърифларининг таҳлили. Мулкчилик муносабатларини амалга оширишнинг тарихий шакллари. Мулккий ҳуқуқлар. Мулккий ҳуқуқлар тақсимотининг таҳлили.
[А2, 49-58, А1, 49-57, Т5, 29-35]

Шартномалар назарияси

Шартнома тушунчаси. Сотиш тўғрисидаги шартнома ва ёллаш тўғрисидаги шартнома. Шартномаларнинг хиллари. Ташкилот тушунчаси ва институт билан ташкилот ўртасидаги чегара. Қишлоқ хўжалигида шартнома муносабатлари.
[А1, 58-65, ЎҚ 45, 35-43, ЎҚ45, 43-52]

Фирма назарияси

«Принципал» билан «агент» ўртасидаги ўзаро муносабатлар муаммоси. «Принципал-агент» муаммоларини ҳал этиш вариантлари. Фирманинг ички тузилмаси. Фирмалар типологияси ва уларнинг ривожланиш траекторияси. Фирмаларнинг асосий хиллари.
[А1, 58-68, ЎҚ 45, 35-43, Т37, 143-165]

Ташкилотни амалий таҳлил қилиш назариялари

Трансакция харажатларининг ординалистик назарияси асосида ташкилий тузилмаларни амалий таҳлил қилиш. Фирманинг баланси унинг таркиби тўғрисидаги

ахборот манбаи сифатида.Фирма ичидаги низоларни таҳлил қилиш ва уларни келишувлар назарияси асосида ҳал этиш.

[А1, 58-68,ЎҚ 45, 35-43, Т37, 143-165]

Фирманинг ташкилий-ҳуқуқий шаклини таҳлил қилиш (2 соат)

Мулкӣ ҳуқуқларнинг тавсифланиши. Ташкилий-ҳуқуқий шаклни танлаш мезонлари. Ташкилий-ҳуқуқий шакл фирманинг стратегияси ҳақидаги ахборот манбаси сифатида.

[А1, 58-68,ЎҚ 45, 35-43, Т37, 143-165]

Давлат институционал ташкилот сифатида

Давлатнинг функциялари. Давлатнинг институционал табиати. Давлатнинг моҳияти ва унинг таърифи. Давлатнинг шартномавий ва эксплуататорлик концепцияси. Давлатнинг «муваффақиятсизликлари».

[А1, 68-77,ЎҚ63,63-84, ЎҚ62, 167-182]

Давлатлар хиллари

Давлат ва «принципал-агент» муаммоси. «Шартномавий» давлат тушунчаси. «Эксплуататорлик» давлати тушунчаси. Давлат хусусиятини баҳолаш усуллари ва мезонлари. Коррупция муаммоси.

[А1, 78-95,ЎҚ63, 85-97, Т38, 167-182]

Уй хўжалиги ва унинг хиллари

Уй хўжалиги иқтисодиёт субъекти сифатида.Уй хўжалиги фаолият кўрсатишида мутаассибликнинг роли. Уй хўжалигининг хиллари

[А3, 5-15,А4,5-33, ЎҚ62, 93-99]

Амалий машғулотларнинг тахминий режаси:

1. “Институционал иқтисодиёт” фанининг предмети ва мазмуни, тамойиллари
2. Институтлар ва уларнинг жамият ривожланишидаги роли
3. Ўйинлар назарияси ва ўзаро ҳамкорликларни моделлаштириш
4. Режа ва бозор институтлари
5. Трансакция ва трансформация харажатлари ҳамда уларни таҳлил қилишга нисбатан ёндашувлар
6. Хуфёна иқтисодиёт
7. Мулк ҳуқуқлари назарияси ва мулкчилик шакллари ривожланишининг эволюцияси
8. Шартномалар назарияси
9. Фирма назарияси
10. Ташкилотни амалий таҳлил қилиш назарияси
11. Фирманинг ташкилий-ҳуқуқий шаклини таҳлил қилиш
12. Давлат институционал ташкилот сифатида
13. Давлатлар хиллари
14. Уй хўжалиги ва унинг хиллари

Мустақил ишни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни

“Институционал иқтисодиёт” фанидан талаба мустақил ишининг мақсади, ўқитувчининг раҳбарлиги ва назорати остида талабада муайян ўқув ишларини мустақил равишда бажариш учун зарур бўлган билим ва кўникмаларни шакиллантириш ва ривожлантиришдир. Мустақил иш айрим назарий мавзуларни ўқув адабиётлари ёрдамида мустақил ўзлаштириш, берилган мавзу бўйича реферат тайёрлаш, кейс-стадиялар тайёрлашда иштирок этиш,илмий мақолалар ёзиш, анжуманларга тезислар тайёрлаш, берилгае мавзулар бўйича компьютер дастурларида тақдимотлар тайёрлаш шаклида ташкил этилади.

“Институционал иқтисодиёт” фанидан талаба мустақил ишини ўқитувчининг раҳбарлиги ва назорати остида олиб борилади ва талабада муайян ўқув ишларини мустақил равишда бажариш учун зарур бўлган билим ва кўникмаларни шакиллантиради ва ривожлантиради. Мустақил ишни айрим назарий мавзулари ўқув адабиётлари ёрдамида

мустақил ўзлаштириш, берилган мавзу бўйича реферат тайёрлаш, кейс-стадиялар тайёрлашда иштирок этиш, илмий мақолалар ёзиш, анжуманларга тезислар тайёрлаш, берилган мавзулар бўйича компьютер дастурларида такдимотлар тайёрлаш шаклида ташкил этилади.

Мустақил иш мавзулари

1. “Фаол тадбиркорлик, инновацион ғоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили” давлат дастурида иқтисодий-ижтимоий масалалар таҳлили ва уларнинг ижроси.
2. Президент Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасида 2018 йил учун мамлакатимизда ҳал этилиши лозим бўлган устувор йўналишлар.
3. Институционал назариялар пайдо бўлиши ва ривожланиши.
4. Институционализмнинг асосий хусусиятлари.
5. Институционализм назариясининг ривожланиш даврлари.
6. Институционализмнинг учта асосий йўналишларининг шаклланиши.
7. Институт тушунчаси ва уларнинг асосий тавсифи.
8. Институтлар ва қоидалар.
9. Институтлар типологияси.
10. Трансакция харажатлари.
11. Трансакция харажатларининг иқтисодий таърифи.
12. Трансакция харажатларини таснифлаш.
13. Трансакция харажатлари ва институтлар.
14. Мулкчилик ҳуқуқларининг иқтисодий назарияси.
15. Мулкчилик ҳуқуқларини иқтисодий асослаш.
16. Мулкчилик ҳуқуқларини тафсирлашга нисбатан ёндашувлар.
17. Республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш Ҳаракатлар стратегиясининг моҳияти ва унинг асосий устувор йўналишларининг мазмуни.
18. Мулкчилик ҳуқуқлар тўплами сифатида.

Дастурнинг ахборот-услубий таъминоти

Мазкур фанни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий илгор интерфаол усулларида, педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларининг презентация (такдимот), мултимедиа ва электро-дидактик технологиялардан фойдаланилади. Амалий машгулотларда ақлий ҳужум, блиц-сўров, гуруҳ билан ишлаш, инсерт, такдимот, кейс-стади каби усул ва техникалардан кенг фойдаланилади.

Фойдаланиладиган адабиётлар руйхати Асосий адабиётлар

1. Беркинов Б.Б. Институционал иқтисодиёт: Укув кулланма. — Т.: YANGINASHR, 2011. - 248 б.
2. Беркинов Б.Б. ва бош. Трансакциялар ва тарнсакция харажатлари назарияси асослари: Рисола. -Т.: “Иқтисодиёт”, 2013. - 80 б.
3. Беркинов Б.Б., Умаров И.Ю., Суннатов М.Н. Институционал иқтисодиёт: Укув кулланма. - Т.: “Фан ва технология”, 2014. - 250 б.
4. Беркинов Б.Б. Уй хужалиги иқтисодиёти: Укув кулланма. -Т.: “Фан ва технология”, 2014.- 131 б.
5. Беркинов Б.б., Ахмедов У.К,- Уй хужаликлари ривожланиши ва оила даромадларини ошириш истикболлари: Монография. -Т.: “Фан ва технология”, 2014. -142 б.

Қўшимча адабиётлар

1. Агабекян Р.А., Баядурян Г.А. Институциональная экономика: бизнес и занятость: Учебн. пособие. - М.: Магистр, 2008. - 462 с.
2. Аузана А.А. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: учебник. - М.: ИНФРА. - 2006. - 416с
3. Елисеев А.Н., Шульга И.Е. Институциональный анализ интеллектуальной собственности: Учеб. пособие. — М.: ИНФРА — М, 2005. — 192 с.
4. Олейник А. Институциональная экономика: Учебник. — М.: ИНФРА - М, 2007. - 704 с.
5. Сухарев О.С. Институциональная экономика: теория и практика. Ин-т экономики РАН. - М.: Наука, 2008. - 863 с.

Интернет сайтлари

1. www.nalog. ru
2. www.cbu.uz
3. www.stat.uz
4. www.bank.uz
5. www.lex.uz

Рейтинг баҳолаш тизими

4.1.1. Рейтинг назорати жадвали (кузги)

Назорат тури	Рейтинг баҳолашлар			Жами	Саралаш бали
	1	2	3		
ЖН (40 б) шу жумладан	13	13	14	40	
ОН (30 б.)	15	15		30	
ЯН (30 б.)	-	-	30	30	
Жами:	20	20	60	100	55

КУЗГИ СЕМЕСТР

№	Сентябр				Октябр				Ноябр				Декабр				Январ				
	04 – 09	11 – 16	18 – 23	25 – 30	02 – 07	09 – 14	16 – 21	23 – 28	30 – 04	06 – 11	13 – 18	20 – 25	27 – 02	04 – 09	11 – 16	18 – 23	25 – 29	08 – 13	15 – 20		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		
1	ЖН 40%	Мустақил таълим				6						5							6	17	
		Амалиёт					7					8							8		23
2	ОН 30%	Ёзмаиш						7										6		13	
		Мустақил таълим								8									9		17
3	ЯН – 30%																			30	30
	Жами		13				27				30				30	100					
	Жами ГП буйича						40				70				100	100					

Баҳо	5	4	3	2
Рейтинг	86-100	71-85	55-70	< 55
Фанни ўзлаштириш кўрсаткичлари	107-124	88-106	68-87	<68

